

Modelowanie procesów ewolucyjnych przy użyciu automatów komórkowych: podejście bioinformatyczne

Gabriel Kaszewski

1. Wprowadzenie

1.1. Cel pracy

Celem pracy jest zbadanie możliwości modelowania procesów ewolucyjnych przy wykorzystaniu automatów komórkowych i Entity Component System, który w dalszej części pracy będzie przedstawiany jako ECS. Praca ma na celu nie tylko pogłębienie teoretycznych podstaw modelowania ewolucji przy użyciu dyskretnych metod obliczeniowych, ale także popularyzację nowoczesnych technik programistycznych.

1.2. Technologie

Symulację napisałem w języku Rust z wykorzystaniem biblioteki Bevy, która jest oparta na ECS i dostarcza wszystkie potrzebne komponenty do stworzenia projektu multimedialnego. Do wizualizacji danych użyłem Pythona z całym pakietem bibliotek do analizy danych takich jak NumPy, Matplotlib, Pandas.

2. Entity Component System

2.1. Wstęp

Entity Component System (ECS) to współczesna architektura stosowana głównie w grach komputerowych oraz symulacjach. Umożliwia ona elastyczne i wydajne zarządzanie złożonymi systemami. Główną ideą ECS jest oddzielenie danych (komponentów) od logiki (systemów) oraz traktowanie encji jako jedynie identyfikatorów, co pozwala na łatwiejsze skalowanie, modyfikację oraz optymalizację (np. w kontekście wielowątkowości). W tym rozdziale postaram się przybliżyć podstawowe pojęcia związane z ECS, strukturę oraz zalety.

2.2. Encje

Encje (ang. entities) stanowią podstawowy element ECS. Są one reprezentowane najczęściej jako unikalne identyfikatory (np. liczby całkowite) i same w sobie nie zawierają żadnych danych, bądź logiki. Encje są "nosicielami" komponentów, które definiują ich właściwości. Dzięki temu, encje są lekkie, a zarządzanie nimi - np. tworzenie, usuwanie czy modyfikacja - odbywa się w sposób efektywny, ponieważ nie wymaga to przeszukiwania złożonych struktur danych.

2.3. Komponenty

Komponenty (ang. components) to struktury danych, które zawierają właściwości lub stany encji. Każdy komponent jest dedykowany określonemu aspektowi obiektu, np. pozycja, prędkość czy zdrowie. W ECS komponenty nie zawierają żadnej logiki, to są tylko zwykłe kontenery na dane. Przez to, że ich główną rolą jest przechowywanie informacji, są one zazwyczaj proste i niezależne od siebie. Co więcej komponenty powinny być rozdzielane na mniejsze, wyspecjalizowane jednostki. Dzięki temu systemy mogą operować na dokładnie tych danych, które są im potrzebne, co sprzyja modularności i łatwości wprowadzaniu zmian oraz przez to wydajności.

2.4. Systemy

Systemy (ang. systems) to moduły odpowiedzialne za logikę działania symulacji albo gry. Operują one na zbiorach encji, które posiadają określone komponenty. Przykładowo, system odpowiedzialny za ruch będzie aktualizował pozycje encji, które posiadają komponent Pozycja oraz Prędkość. Systemy wykonują swoje operacje cyklicznie (np. w każdej klatce gry) i mogą być projektowane tak, aby działały niezależnie od siebie.

2.5. Świat

Świat w kontekście ECS to kontener, który przechowuje wszystkie encje, komponenty i systemy danego projektu. Stanowi centralny punkt, za pomocą którego systemy mogą uzyskać dostęp do danych i komunikować się między sobą.

2.6. Zalety Entity Component System

Architektura ECS posiada szereg korzyści:

- **Modularność:** Oddzielenie danych od logiki umożliwia łatwe modyfikowanie i rozszerzanie funkcjonalności bez wpływu na całą strukturę aplikacji.
- **Wydajność:** Komponenty są przechowywane w pamięci w sposób ciągły, co sprzyja lokalności danych i pozwala na efektywne operacje na nich, ponieważ procesor o wiele szybciej dostanie się do danych, które znajdują się w tzw. cache'u niż jakby musiał je pobierać z pamięci RAM.
- **Elastyczność:** Łatwo można dodawać lub usuwać funkcjonalności przez modyfikację lub dodanie nowych komponentów i systemów.
- **Skalowalność:** ECS doskonale nadaje się do obsługi dużej liczby encji, co jest szczególnie ważne w symulacjach oraz grach z wieloma interaktywnymi obiektami.
- **Łatwość debugowania i testowania:** Dzięki modułowej budowie, testowanie i debugowanie poszczególnych komponentów i systemów jest znacznie prostsze.

2.7. Wielowątkowość w Entity Component System

Jednym z kluczowych atutów ECS jest możliwość łatwego wykorzystania wielowątkowości. Dzięki wyraźnemu oddzieleniu systemów, które operują na niepowiązanych zestawach komponentów, można równolegle przetwarzać dane w różnych wątkach. To podejście nie tylko zwiększa wydajność symulacji, ale także pozwala na lepsze wykorzystanie współczesnych procesorów wielordzeniowych. W praktyce oznacza to, że systemy nie muszą blokować siebie nawzajem, co znacznie poprawia skalowalność i responsywność aplikacji.

2.8. Podsumowanie

Entity Component System to nowoczesne podejście do projektowania systemów, które wyróżnia się modularnością, wydajnością i elastycznością. Dzięki oddzieleniu encji, komponentów i systemów możliwe jest tworzenie skomplikowanych symulacji oraz gier w sposób przejrzysty i łatwy do skalowania. Dodatkową zaletą jest możliwość równoległego przetwarzania, co jest kluczowe w aplikacjach wymagających wysokiej wydajności. ECS stanowi doskonałą bazę do implementacji symulatorów oraz innych systemów, w których liczy się szybkie przetwarzanie dużej liczby obiektów, co czyni go idealnym narzędziem w kontekście bioinformatyki i modelowania ewolucyjnego.

3. Automaty komórkowe

3.1. Wstęp

Automaty komórkowe (ang. cellular automaton) to dyskretne modele obliczeniowe, w których przestrzeń symulacji dzielona jest na regularną siatkę komórek. Każda komórka może przyjmować jeden z ograniczonego zbioru stanów, a jej ewolucja odbywa się według ustalonych reguł, zależnych od stanów sąsiadujących komórek. Metoda ta umożliwia badanie złożonych układów i procesów dynamicznych przy wykorzystaniu prostych reguł lokalnych, co czyni automaty komórkowe atrakcyjnym narzędziem w symulacjach biologicznych, fizycznych oraz społecznych.

3.2. Historia

Pierwsze idee zbliżone do automatów komórkowych pojawiły się już w latach 40. XX wieku, gdy John von Neumann i Stanisław Ulam badali samoreplikujące się systemy. Jednak prawdziwy rozwój tej dziedziny nastąpił w kolejnych dekadach, kiedy to naukowcy zaczęli systematycznie wykorzystywać te modele do badania dynamiki złożonych układów. Jednym z przełomowych momentów była publikacja gry w życie (ang. Game of Life) autorstwa Johna Conwaya w 1970 roku, która stała się symbolem możliwości generowania złożonych struktur przy użyciu bardzo prostych zasad [1]. W latach 80. i 90.

automaty komórkowe znalazły szerokie zastosowanie w badaniach nad zjawiskami samoorganizacji i krytycznością, a także stały się inspiracją dla badań nad sztucznym życiem.

3.3. Definicja

Automat komórkowy definiuje się jako system składający się z trzech podstawowych elementów:

- **Siatka komórek:** Przestrzeń, w której każda komórka ma określoną pozycję (np. w układzie regularnym, takim jak kwadratowa lub heksagonalna siatka).
- **Zbiór stanów:** Dyskretny zbiór wartości, które mogą przyjmować poszczególne komórki (np. 0 lub 1, kolor, liczba).
- **Reguły przejścia:** Zestaw zasad, według których stan każdej komórki jest aktualizowany w kolejnych krokach czasowych, zależnie od stanów sąsiadów. Aktualizacja zwykle odbywa się synchronicznie dla wszystkich komórek.

Takie podejście umożliwia analizę, jak proste reguły lokalne mogą prowadzić do powstawania skomplikowanych, globalnych wzorców i struktur. [2]

3.4. Przykłady

Najbardziej znanym przykładem automatu komórkowego jest gra w życie Johna Conwaya [1], w której proste zasady dotyczące narodzin, przetrwania i śmierci komórek prowadzą do złożonych, często nieprzewidywalnych zachowań. Inne przykłady obejmują:

- **Elementarne automaty komórkowe:** Badane przez Stephena Wolframa, gdzie komórki mają tylko dwa stany, a reguły są określone na podstawie stanu sąsiadów w jednej wymiarze. Przykłady takich reguł to reguła 30 czy reguła 110 [3].
- **Automaty oparte na innych siatkach:** Automaty działające na siatkach heksagonalnych lub trójwymiarowych, które mogą lepiej modelować niektóre procesy naturalne.
- **Specjalistyczne modele:** Automaty komórkowe stosowane w modelowaniu wzrostu tkanek, rozprzestrzeniania się epidemii czy dynamiki ruchu tłumu. [4], [5]

Te przykłady pokazują, że automaty komórkowe są niezwykle wszechstronnym narzędziem, które znalazło zastosowanie zarówno w teorii, jak i w praktycznych symulacjach.

4. Mój model

4.1. Wstęp

Zainspirowany automatami komórkowymi postanowiłem zrobić symulację ewolucji populacji organizmów. (... do napisania reszta)

4.2. Opis modelu

Plansza, bądź świat w którym odbywa się symulacja jest dwuwymiarową siatką, gdzie każdy kafelek może być jednym z czterech rodzajów: woda, las, pustynia i trawa. Każdy typ terenu ma swoje własne właściwości jak np. dostępność pożywienia, prędkość odnowy pożywienia, jak szybko i chętnie organizmy poruszają się po nim.

W mojej symulacji mam dwa rodzaje organizmów: bierne i drapieżniki. Bierne organizmy dostają energię z jedzenia, które jest na danym kafelku. Drapieżniki z kolei dostają energię z jedzenia biernych organizmów.

(... do napisania reszta)

4.3. Implementacja

4.4. Wyniki

5. Podsumowanie

Bibliografia

- [1] M. Gardner, “Mathematical Games,” *Scientific American*, vol. 223, no. 4, pp. 120–123, Oct. 1970, doi: 10.1038/scientificamerican1070-120.
- [2] A. Ilachinski, *Cellular Automata*, 0th ed. WORLD SCIENTIFIC, 2001. doi: 10.1142/4702.
- [3] C. G. Langton, “Studying artificial life with cellular automata,” *Physica D: Nonlinear Phenomena*, vol. 22, no. 1, pp. 120–149, 1986, doi: [https://doi.org/10.1016/0167-2789\(86\)90237-X](https://doi.org/10.1016/0167-2789(86)90237-X).
- [4] P. Bak and K. Sneppen, “Punctuated equilibrium and criticality in a simple model of evolution,” *Phys. Rev. Lett.*, vol. 71, no. 24, pp. 4083–4086, Dec. 1993, doi: 10.1103/PhysRevLett.71.4083.
- [5] S. A. Kauffman, *The Origins of Order: Self-Organization and Selection in Evolution*. Oxford University Press, 1993. doi: 10.1093/oso/9780195079517.001.0001.

6. Kod źródłowy

Repozytorium z kodem źródłowym dostępne jest pod adresem: https://github.com/GKaszewski/evolution_cellular_automata